

Шаповалова Ольга Вікторівна

Провідна наукова співробітниця відділу правового забезпечення галузевого інноваційного розвитку НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України.

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8813-3849>

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЗОРОСТІ ВІДНОСИН КОНТРОЛЮ У СФЕРІ ГОСПОДАРИУВАННЯ В УМОВАХ ВІЙНИ

У публікації розглянуто особливості забезпечення прозорості відносин контролю у сфері господарювання в умовах воєнного стану.

Ключові слова: воєнний стан, господарська діяльність, контроль.

Shapovalova Olga Viktorivna

Leading researcher of the legal department ensuring sectoral innovative development of the Research Institute of Law ensuring the innovative development of the NALS of Ukraine.

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8813-3849>

ENSURING TRANSPARENCY OF CONTROL RELATIONS IN THE FIELD OF WAR MANAGEMENT

The publication considers the features of ensuring the transparency of control relations in the field of management in martial law.

Key words: martial law, economic activity, control.

Заходи контролю у сфері господарювання дещо лібералізуються в умовах воєнного стану (Закон України від 5 березня 2022 року за № 2120-ІХ «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану», Постанова Кабінету Міністрів України від 13.03.2022 за № 303 «Про припинення заходів державного нагляду (контролю) і державного ринкового нагляду в умовах воєнного стану» та інш.). Натомість законодавством визначено сфери, в яких лібералізація недоцільна. Йдеться про запобігання неконтрольованому зростанню цін на товари, які мають істотну соціальну

значущість, за наявності загрози, що має значний негативний вплив на права, законні інтереси, життя та здоров'я людини, захист навколишнього природного середовища та забезпечення безпеки держави та ін.

Мета контролю щодо збалансування публічних та приватних інтересів обумовлює значне підвищення прозорості відносин контролю. Наявні правові проблеми забезпечення прозорості відносин контролю в умовах цифрової економіки (далі – ЦЕ) актуалізували значимість публічних реєстрів, які підсилюють превентивну функцію контролю та послаблюють потенціал економічних правопорушень.

Наприклад, у Вінницькій області Бюро економічної безпеки спромоглося упередити розтрату бюджетних коштів у розмірі понад 2,6 мільйони гривень внаслідок того, що одна з бюджетних установ зазначеної області, на офіційному веб-сайті prozorro.gov.ua оприлюднила звіти по договору про проведення закупівель товарів медичного призначення. Доступ до умов договору дозволив впевнитися, що ціна обладнання становить понад 2,6 млн грн. На сайті виробника ціна такого обладнання вказана майже 2 млн грн. Таким чином, завищення вартості закупівлі склало понад 600 тис. грн.

У правовій науці вже опрацьовуються відомі та напрацьовуються нові знання щодо реалізації потенціалу електронних публічних реєстрів при здійсненні контролю у сфері господарювання.

Але належний рівень ефективності правового забезпечення відносин контролю в умовах війни потребує належно збалансованої інституціональної бази для його реалізації. Інституціональна база контролю з використанням електронних публічних реєстрів в умовах війни та у післявоєнний період є важливим структурним складником організації й управління господарською діяльністю. Тому актуалізується потреба вивчення проблематики спеціальних принципів інституціоналізації контролю у сфері господарювання у контексті напрацювання наукових рекомендацій для розбудови правової інфраструктури контролю. Ця потреба обумовлена зміною напрямів економічної політики в умовах воєнного стану та у перші роки після його відміни.

Пріоритетними спеціальними принципами здійснення контролю

стають :пропорційність блокуючого контролю із ступенем порушення вимог при реалізації прав підконтрольними суб'єктами господарювання; підвищення рівня зрілості інформаційної безпеки при проведенні господарської діяльності; розширення меж прозорості результату самоконтролю суб'єктів господарювання. Ці принципи орієнтують процес правотворчості у сфері реалізації права на державний контроль, самоконтроль та – на консолідацію функцій контролю суб'єктів господарювання з повноваженнями органів державного контролю.

Значимість принципу пропорційності блокуючого контролю із ступенем порушення вимог при реалізації прав підконтрольними суб'єктами господарювання обумовлена специфічними для воєнного стану заборонами та обмеженими дозволами. Так, продаж товарів через мережу Інтернет став передумовою викриття зловживань з гуманітарною допомогою на суму понад 60 млн грн

Бюро економічної безпеки України виявили схему з імпорту тактичної амуніції і товарів військового призначення під виглядом гуманітарної допомоги. З матеріалів ЗМІ стало відомо, що декілька громадян України виїхали з України за підробленими документами. З метою наживи, за волонтерські кошти, почали імпортувати бронежилети, каски, наколінники, тепловізори, біноклі, оптичні приціли, безпілотні літальні апарати тощо. У подальшому продавали їх на внутрішньому ринку України за цінами втричі вищими від ціни закупівлі. За наявною на даний час у слідства інформацією, зловмисники реалізували товарів військового та подвійного призначення на загальну суму понад 60 млн грн. Аби не сплачувати митні та інші платежі в Україні, вони завозили продукцію під виглядом благодійної допомоги (відбулося ухилення від сплати податків на суму понад 20 млн грн.)

Здійснено заходи блокуючого контролю (1) вилучення документації, яка підтверджує, що зазначені товари в'їхали в Україну під виглядом гуманітарної допомоги; (2) накладено арешт на банківські рахунки, що використовувалися при здійсненні протиправної діяльності; (3) вирішується питання про передачу арештованого майна на потреби ЗСУ.

Наступний принцип - підвищення рівня зрілості інформаційної безпеки при проведенні господарської діяльності . Він має конкретизуватися щодо умов воєнного стану та у перші роки після його відміни щодо забезпечення адекватних можливостей релокації суб'єктів господарювання за межі України. Однією з важливих проблем для переміщення бізнесу за кордон є розрахунок податкового навантаження на підприємця за весь отриманий дохід після релокації за вимогами місцевих органів влади (іноді після релокації великі витрат нівелюють інші переваги переміщення бізнесу).

Тому актуалізується питання ведення паспорта інформаційно-комунікаційної безпеки для конкретного кола суб'єктів господарювання.

Розширення меж прозорості результату самоконтролю суб'єктів господарювання спирається на обсяг розширення, обраний за сферами діяльності, суб'єктами здійснення діяльності та видами загроз. Наприклад, для банківської діяльності наявність державного реєстру банків не вирішує проблему задоволення потреби у ознайомленні з гнучкими показниками поточних результатів фінансового моніторингу, банківського нагляду, самоконтролю. Реальні та потенційні споживачі банківських послуг не усвідомлюють наближення кінцевої стадії, коли за такими негативними результатами відбудеться ліквідація банку. Початкова стадія відстеження ризику здійснення неправомірних дій – стадія підозри та спостереження також має електронний інформаційний ресурс, який утримує Фіскальна служба України та її підрозділи. Цей ресурс створений з метою інформаційно-аналітичного забезпечення превентивних заходів щодо ризикових суб'єктів господарювання та потребує особливої уваги під час війни.

Забезпечення прозорості відносин контролю у сфері господарювання в умовах війни відбувається за соціальними та управлінськими показниками, оприлюднення яких стає каталізатором попередження гуманітарних та економічних ризиків. За таких умов спеціальні принципи інституціоналізації контролю у сфері господарювання мають призначення - створити належні правові умови для гнучкості системи функціонування контролю.

